

Motion till riksdagen 2023/24:2847

av **Tony Haddou m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2023/24:107 Ändringar i medborgarskapslagen

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	2
3 Propositionens huvudsakliga innehåll	2
4 Inledning	3
5 Ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	4
5.1 Bakgrund och utgångspunkter	4
5.2 Ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningsärenden	4
5.2.1 Allvarigare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	4
5.2.2 Upprepad brottslighet ska diskvalificera från svenskt medborgarskap genom anmälan	5
5.2.3 Brott som har begåtts utanför Sverige ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	5
5.2.4 Skälig misstanke om brott ska beaktas i anmälningsärenden	5
5.3 Diskvalificering i anmälningsärenden av den som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet	6
5.4 Diskvalificering i anmälningsärenden vid anknytning till vissa grupper och organisationer	6
5.5 Personkretsen	7
5.5.1 De nya kraven ska omfatta den som har fyllt 15 år	7
5.6 Det ska göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig	7

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är skäligen misstänkt för viss brottslighet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan samt att anmälningsärenden där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att anmälan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden.
6. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag om att kraven när det gäller frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt anknytning till vissa grupper och organisationer med några undantag ska gälla i anmälningsärenden för alla som har fyllt 15 år.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag om att det i de anmälningsärenden där krav införs när det gäller frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer också införs ett krav på att det görs sannolikt att den uppgivna identiteten för de personer som har fyllt 15 år är riktig.

3 Propositionens huvudsakliga innehåll

För att stärka det svenska medborgarskapets betydelse ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv vill regeringen skärpa kraven för förvärv av medborgarskap genom anmälan. För att kvalificera sig för den ovillkorliga rätt till medborgarskap som

anmälningsförfarandet innebär bör det krävas att sökanden uppfyller vissa grundläggande krav på skötsamhet och respekt för samhället.

I propositionen föreslår därför regeringen att den som är skäligen misstänkt eller dömd för viss brottslighet, utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet eller som har en anknytning till vissa grupper och organisationer, inte ska kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. De nya bestämmelserna i lagen om svenskt medborgarskap föreslås med vissa undantag gälla för alla som har fyllt 15 år. Det föreslås också att förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ska fastställas till beslutsdagen och att prövningen ska utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet.

Regeringen föreslår även ändringar i reglerna om befrielse från svenskt medborgarskap. Ändringarna innebär ett förstärkt skydd för barn och vuxna som befinner sig i en utsatt situation. Ingen ska mot sin vilja, t.ex. på grund av att han eller hon lever i en hederskontext, tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap. Regeringen föreslår att alla anmälningsärenden ska handläggas av en myndighet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2024.

4 Inledning

Propositionen innehåller förslag på två områden: dels ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, dels ändringar i reglerna om befrielse från svenskt medborgarskap. Vänsterpartiet är kritiskt till regeringens förslag vad gäller skärpta krav för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, men välkomnar regeringens förslag vad gäller ändringar i reglerna om befrielse från svenskt medborgarskap.

Regeringens förslag vad gäller ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan är ett led i Tidöpartiernas s.k. paradigmskifte på migrationsområdet. Förslagen syftar till att försvåra och förhindra för människor som kommit till vårt land att tilldelas svenskt medborgarskap. Vidare är flera av förslagen tveksamma ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det kan Vänsterpartiet inte acceptera.

Sverige har en lång tradition av att se medborgarskapet som ett redskap för integration. Svenskt medborgarskap bidrar positivt till individens integrationsprocess, vilket gynnar både individen och samhället i stort. Medborgarskap medför en rad rättsverkningar, däribland rätten att rösta i riksdagsval. Medborgarskapet kan även påverka möjligheten att resa utomlands och rätten för familjemedlemmar att få uppehållstillstånd genom anknytning. En relevant fråga är således om det får orimligt långtgående negativa konsekvenser för den enskilde att nekas svenskt medborgarskap. Det allmännas intresse av att neka medborgarskap bör också ses i perspektivet av att det kan få stora negativa konsekvenser för ett demokratiskt samhälle om personer som är bosatta i landet sedan lång tid inte ges rätt att fullt ut delta i demokratiska processer.

I det följande redogör vi för hur vi ställer oss till regeringens förslag kring ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Framställningen följer i huvudsak propositionens disposition.

5 Ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

5.1 Bakgrund och utgångspunkter

Bestämmelser om hur en person blir och upphör att vara svensk medborgare finns i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap (medborgarskapslagen). Svenskt medborgarskap kan förvärvas vid födelsen, genom adoption, genom anmälan eller efter ansökan (naturalisation). Förslagen i propositionen rör medborgarskap genom anmälan.

Anmälningsförfarandet är ett förenklat förfarande som tillämpas för förvärv av svenskt medborgarskap i vissa situationer. Det gäller för statslösa barn födda i Sverige, barn under 18 år, unga vuxna mellan 18 och 21 år, nordiska medborgare samt vissa personer som vill återfå svenskt medborgarskap. Anmälningsförfarandet skiljer sig i flera avseenden från vad som gäller vid ansökan. Det uppställs endast ett fåtal villkor som är relativt lätta för den handläggande myndigheten att kontrollera. Villkoren ska vara uppfyllda vid tidpunkten för anmälan och inte vid beslutstillfället som vid ansökan. Förvärvet gäller från tidpunkten för anmälan och inte från beslutstillfället. Bortsett från ett krav på frånvaro av frihetsberövande påföljd, som gäller vid förvärv av svenskt medborgarskap för vuxna nordiska medborgare, villkoras möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap inte av ett krav på hederligt levnadssätt som i 11 § 5 medborgarskapslagen. En person som uppfyller de angivna förutsättningarna i 6–9, 18 eller 19 § medborgarskapslagen har en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap.

5.2 Ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningsärenden

5.2.1 Allvarligare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (prop. 2023/24:107 s. 18).

Vänsterpartiet anser, i likhet med bl.a. Asylrättscentrum, Flyktinggruppernas riksråd (FARR), juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Svenska Röda Korset och Sveriges advokatsamfund, att förslaget är alltför ingripande och att det slår oproportionerligt hårt mot barn och unga vuxna – den primära målgruppen för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

I likhet med Advokatsamfundet saknar Vänsterpartiet en barnkonsekvensanalys av vad det innebär för ett barn eller en ung vuxen att inte beviljas medborgarskap på grund av en brottslig gärning som begåtts under den tid hen var barn och därmed minderårig. Att inte beviljas ett medborgarskap är, precis som Advokatsamfundet framhåller, att betrakta som en ”dubbelbestraffning”: Personen i fråga ska dels avtjäna ett straff för det brott hen begått, dels nekas medborgarskap.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Detta bör riksdagen besluta.

5.2.2 Upprepad brottslighet ska diskvalificera från svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (prop. 2023/24:107 s. 25).

Vänsterpartiet anser, i likhet med Sveriges advokatsamfund, Svenska Röda Korset och FARR, att förslaget – utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv – är alltför vagt. I likhet med Advokatsamfundet anser Vänsterpartiet att konsekvenserna av förslaget är alltför oprecisa och svåröverskådliga. Vänsterpartiet menar att det krävs vidare utredning i denna del.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Detta bör riksdagen besluta.

5.2.3 Brott som har begåtts utanför Sverige ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden, inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (prop. 2023/24:107 s. 27).

Vänsterpartiet vill, i likhet med FARR, Asylrättscentrum och Svenska Organisationen mot Statslöshet (SOAS), framhålla svårigheterna med att beakta brottslighet som sker utomlands, då många asylsökande flytt från länder med erkända brister i rättssystemet. Enligt Vänsterpartiet finns det anledning att problematisera i vilken utsträckning sådan brottslighet kan och bör beaktas. Vänsterpartiet delar Röda Korsets uppfattning: Förslaget leder till en risk för en oförutsägbar tillämpning.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden, inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Detta bör riksdagen besluta.

5.2.4 Skälig misstanke om brott ska beaktas i anmälningsärenden

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är skäligen misstänkt för viss brottslighet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (prop. 2023/24:107 s. 29).

Vänsterpartiet vill, i likhet med Advokatsamfundet m.fl., framhålla att en viktig och grundläggande mänsklig rättighet är att en person ska anses oskyldig fram till dess att det finns en fällande dom. Att neka en person möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap för skälig misstanke om brott sätter personen i samma kategori som personer

dömda för allvarligt brott. Det är inte förenligt med grundläggande mänskliga rättigheter.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är skäligen misstänkt för viss brottslighet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Detta bör riksdagen besluta.

5.3 Diskvalificering i anmälningsärenden av den som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Anmälningsärenden där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att anmälan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden (prop. 2023/24:107 s. 33).

Vänsterpartiet menar, i likhet med juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, att förslaget går emot de värderingar och syften som ligger bakom anmälningsförfarandet – att underlätta för barn och unga att bli svenska medborgare för att säkerställa att de får en stark samhällsgemenskap och därigenom lättare integreras i det svenska samhället.

I likhet med Advokatsamfundet ifrågasätter Vänsterpartiet om förfarandet vid handläggningen av säkerhetsärenden är rättssäkert. Många gånger kan inte den enskilde på ett rättssäkert sätt bemöta vad Säkerhetspolisen anfört. Liknande synpunkter förs fram av Asylrättscentrum och FARR som anser att avsaknaden av tydliga definitioner och fastställda kriterier för hur prövningen ska göras öppnar för godtyckliga bedömningar. Vänsterpartiet delar remissinstansernas uppfattning.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan samt att anmälningsärenden där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att anmälan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden. Detta bör riksdagen besluta.

5.4 Diskvalificering i anmälningsärenden vid anknytning till vissa grupper och organisationer

Regeringen föreslår att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (prop. 2023/24:107 s. 38).

Vänsterpartiet delar Asylrättscentrums uppfattning: Förslaget är inte proportionerligt. Det finns dessutom en uppenbar risk att personer med vag koppling till den typ av organisation eller grupp som regeringen avser pekas ut som ”verksamma” i någon av nämnda konstellationer. Således skulle personer som inte har varit delaktiga i denna typ av organisationer eller grupper kunna nekas att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Det är inte rimligt.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Detta bör riksdagen besluta.

5.5 Personkretsen

5.5.1 De nya kraven ska omfatta den som har fyllt 15 år

Regeringen föreslår att kraven avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt anknytning till vissa grupper och organisationer med några undantag ska gälla i anmälningsärenden för alla som har fyllt 15 år (prop. 2023/24:107 s. 40).

Asylrättscentrum, Botkyrka kommun, juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Sveriges advokatsamfund, Svenska Röda Korset och FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) är kritiska till att de nya kraven ska omfatta barn (15–18 år) och saknar en tydlig barnkonsekvensanalys. De hänvisar bl.a. till den positiva betydelse som ett medborgarskap har för barns och unga vuxnas integration i samhället och ifrågasätter hur förslaget förhåller sig till bestämmelserna i barnkonventionen. Vänsterpartiet delar remissinstansernas synpunkter.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att kraven avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt anknytning till vissa grupper och organisationer med några undantag ska gälla i anmälningsärenden för alla som har fyllt 15 år. Detta bör riksdagen besluta.

5.6 Det ska göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig

Regeringen föreslår att det i de anmälningsärenden där krav införs avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer också införs ett krav på att det görs sannolikt att den uppgivna identiteten för de personer som har fyllt 15 år är riktig (prop. 2023/24:107 s. 52).

Vänsterpartiet kan konstatera att såväl Asylrättscentrum som FARR avstyrker förslaget. De framhåller att det inte är utrett vilka konsekvenser förslaget kan få för de barn som berörs och inte heller för samhället i stort om det för vissa barn kan dröja en lång tid innan de kan bli svenska medborgare. SOAS lyfter, å sin sida, fram att statslösa personer som migrerar till Sverige sällan har dokumentation för att kunna styrka sin identitet. Vänsterpartiet delar remissinstansernas uppfattning.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att det i de anmälningsärenden där krav införs avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer också införs ett krav på att det görs sannolikt att den uppgivna identiteten för de personer som har fyllt 15 år är riktig. Detta bör riksdagen besluta.

Tony Haddou (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Gudrun Nordborg (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Jessica Wetterling (V)